

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körút 23

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre 4 „ —

Negyedévre 2 „ —

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom: Zsidó ügyek az országgyűlési pénzügyi bizottság ülésében. — Dogmatikus különbség. — Az új lordmayor. — Neila. Elbeszélés a zsidó népéletből. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — A kigyó-kultusz Judeában. Eredeti tanulmány. — Hirdetés.

Zsidó ügyek az országgyűlési pénzügyi bizottság ülésében.

Október hó 28-án este az országgyűlési pénzügyi bizottság ülésében a vallás- és közoktatásügyi költségvetés megvitatása alkalmából felekezetünkre nézve nagyfontosságú tárgyalások folytak, melyekről azonban a napilapok mindössze néhány rövid sorban emlékeztek meg.

Kötelességünknek tartottuk felkeresni a felszólalt országgyűlési képviselő urakat, kik kérésünkre szivesek voltak beszédeiket egész terjedelmükben megismertetni velünk, úgy hogy a lefolyt tárgyalásokról a következőkben kimerítő tudósítást nyújthatunk.

Helfy Ignác felvilágosítást kér a vallás- és közoktatásügyi minisztertől azon híreszteléseket és a sajtóban való elég gyakran előfordult nyilatkozatokat illetőleg, melyek szerint a kultuszminiszteriumban különösen nagy buzgalmat fejtenének ki az áttérítés körül, oly annyira, hogy egyének, kik még tegnap qualificatiójuknak megfelelő állást semmiképen sem kaphattak, ma már, ha e közben kitértek, a rég remélt állás rögtön elnyerték.

Szólok nem szeretné, ha szavait félremagaráznák, senki sem lehet nagyobb barátja a lelkisza-badságnak, mint ő, kövesse mindenki jobb hitét és tisztelni tartozunk mindenkinek vallásos meggyőződését; de igenis megbotránkozunk és utálattal tölt el, ha látjuk, hogy a vallás-cseréből üzletet csinálnak, hogy az áttérést semmi másnak nem tekintik, mint

utnak arra nézve, hogy anyagi helyzetüket megjavítsák, szóval, hogy állást szerezzenek.

Szólok, kinek szeme előtt tisztán az elvi szempont lebeg, azt hiszi, hogy az ily erkölcs-telen üzelmeket bűn támogatni, de még sokkal nagyobb bűn az illetőket egyenesen erre ráutalni.

Szólok tudja, hogy minden vallás saját szabványait tartja legjobbaknak és egyedül az üdvösségre vezetőknek; de olyan vallás talán még sem létezik, mely azt állítaná magáról, hogy mihelyt rátért az illető egyén, rögtön eltelik tudományával és képességeikkel, miket régi hitében nélkülözött.

Vagy meg van valakiben a képesség valamely állás betöltésére és akkor veleszületett hite nem szabad, hogy gátot képezzen annak elérésben; vagy pedig nincsen meg benne a képesség, és akkor az állást nem szabad, hogy eltolgathassa áttérés árán sem.

Csáky Albin gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter e felszólalásra következőképen válaszolt:

»**Biztosítom a tisztelt képviselő urat, hogy imént kifejtett álláspontja nekem is álláspontom, hogy a vezetésem alatt álló miniszterium az áttérésre nézve távol áll mindentől, mi pressióhoz csak hasonlíthat is, sőt egy esetben, midőn tudomásomra jutott, hogy egy állásra**

aspiráló egyén csak azért tért át, mert abban a hiszemben volt, hogy a remélt állást így inkább elnyeri, az illetőt egyenesen mellőztem. A képviselő ur tehát az általa felhozottakat illetőleg tökéletesen meg lehet nyugtatva.

*

Wahrmann Mór, a pénzügyi bizottság elnöke kérdést intéz a miniszterhez, mi a nézete a zsidó hitközségek egységes alapon való szervezését illetőleg, melyet számos község sürget és a mely felszólaló szerint is égető szükségé vált.

Csáky Albin gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter kifejti, »**hogy az egységes szervezet az ő kívánságának is megfelel, de megnehezíti azt, az izraeliták egy részének azon törekvése, mely oda-irányul, hogy az izraelitákat mint két-féle felekezetet állítsa oda, hirdetvén, hogy orthodoxok és nem orthodoxok közt dogmatikus különbségek forognak fenn. Egyéni meggyőződésem, hogy egy a felekezet s reméllem, hogy ezen az alapon sikerülni is fog a kiegyenlített partok részére egységes szervezetet létrehozni.**«

Eötvös Károly erre így nyilatkozott:

„Ideje volna már, hogy a törvényhozás vagy legalább a kormány tekintélyével mondassék ki, hogy az izraelita felekezet is a bevett vallás felekezete közé tartozik. Tényleg így áll a dolog: Az állam és hatóságai elismerik az izraelita egyházközségeket, érintkeznek velük, alakulásukat, szervezkedésüket, templom- és iskolaépítési, lelkész- és tanítótartási s önmegadóztatási jogukat respektálják, a zsidóházasság törvényes házasság, csak az áttérés volna szabályozandó s ezzel a „bevett felekezetiiség“ teljessé válik. Ha tehát most már anachronizmusnak látszik is, ideje, hogy az izraelita felekezet állami jogosultságára, mely, ismétlem, tényleg megvan, az állam ráadja pecsétjét és aláírását.»

»Egy más körülményre is kérem kiterjeszteni a miniszter ur becses figyelmét. Fölemlített itt, hogy vannak orthodox és neolog zsidók. Én nem tudom, hogy ezek közt dogma-külömb-

ség van-e, vagy nincs; ebben én bíró nem lehetek, de nem lehet a kormány sem. Ha azonban az izraelita felekezet egy része azt mondja, hogy közte és a felekezet másik része közt dogmakülönbség van, ezt a miniszter nem ignorálhatja s egyiknek panasza és információi szerint a másikat nem kormányozhatja agyon. Általában a kormány mélyebben belenyul a zsidók önkormányzati ügyeibe, mint az czélszerű és megengedhető volna. Igaz, hogy ennek főleg a zsidók okai, kik minden ügyükkel és belső viszályukkal a kormányhoz futkosnak. De bölcs kormánynak már a lelkiismereti szabadság s az egyházi önkormányzat iránti tekintetből se szabad mindenbe beleavatkoznia, habár hozzá futkosnak is. Utasítsa őket el, vagy utasítsa a bírósághoz minden oly ügyben, mely nem állami, hanem felekezeti érdekű ügy. Ha a kormány az egyik rész panaszára mindig intézkedik a másik rész ellen, s viszont, abból csak az következhetik, hogy minden hatalmat, jogot és önkormányzatot magához ragad s mind a két részt agyonkormányozza. Ismétlem, nem tudom, van-e dogmakülönbség a zsidók két része közt, de akár van, akár nincs, az e miatti belső viszály czimén a kormánynak nem áll jogában mindkét rész ügyeit önhatalmulag intézni. Majd egy egész századon keresztül az állami hatóságok előtt, mint a corpus juris bizonyítja, a két felekezeti protestánsok is egy és ugyanazon protestáns felekezet gyanánt tekintettek, no hiszen megköszönték volna őseink, ha ez ok lett volna arra, hogy a protestánsok önkormányzati joga a kormányok által elgazdálkodtassék.»

Dr. Darányi Ignác szólalt fel erre a következőképen:

»Eötvös Károly képviselő úr azon hivatkozása, miszerint a protestáns vallás is két felekezetből áll, s ezen analogia szerint az izraelita vallás is két felekezetből állónak tekintendő, — teljesen elhibázott; ellenkezik ez fennálló törvényeinkkel és ellenkezik a fennálló törvényes gyakorlattal is. A protestánsok ugyanis határozottan és kifejezetten meg vannak törvényeinkben különböztetve, és egészen külön szerepelnek az ágostaiak és külön a helvét hitvallásuak, mint egymástól független felekezet. De nem csak törvényeinkből tűnik ez ki. Kiténik magából a

költségvetésből is, melyet jelenleg tárgyalunk; ott ugyanis, a hol az állami segélyezésről van szó, s a felekezetek egyenkint felsoroltatnak, ott felsoroltatik külön az ágostai és külön a helvét hitvallás; de az izraelita hitvallás csak egy felekezetnek van felvéve. Az izraelita hitvallás állítólagos felekezetei közt tehát a jelen költségvetés se tesz, és igen helyesen nem tesz semmiféle különbséget, azt az állammal szemben mint egységes szervezetet, mint egységes felekezetet fogja fel.»

»Ha van olyan komoly törekvés, a mint az itt állított, mely szerint az izraelita hitvallás egy töredéke a zömtől és többségtől elszakadni kíván, az ilyen törekvést elősegíteni veszélyes lenne. A hely nem alkalmas arra, miszerint e tekintetben részletes fejtegetésekbe menjek át; talán nem is volna célirányos e kérdéssel e helyütt behatóbban foglalkozni; de annyit mégis jelezni kell, hogy már a nyilvános iskolákban is, a hol a vallástanítást az illető felekezetek lelkészei kell, hogy végezzék, egész harcz és háboru folyik nem egyszer a fölött, hogy az izraelita vallásu tanulókat a vallásra ki tanítsa; ilyenkor azt látjuk, hogy jelentkeznek olyan tanítók, a kiket saját felekezetük ilyenekül elismerni nem akar, s a kik különben is a kellő qualificatio hiányában vannak, és a kik már ennélfogva sem alkalmasak arra, hogy az ifjuság vallásos oktatása reájuk bizassék.»

»Azt értem, hogy a kormánypadról a tárgyban csak bizonyos óvatossággal és megfontolással lehet nyilatkozni; az izraelita hitfelekezet egy intern kérdése minél kevésbé bolygattatik, annál helyesebb lesz a kormány eljárása. De még sem hallgathatom el azon egyéni nézetemet, miszerint egy felekezet nagy többségét, mely az állam iránti kötelezettségek teljesítésében elől akar járni, mely azzal a fajjal, annak nyelvével és szokásaival, a melylyel él, össze akar olvadni, s a mely a szabadelvű felfogást képviseli, — azon törekvésében, melylyel a separatisztikus tendenciákkal és a csökönyös conservativismussal szembe száll, — a társadalomnak nem megbénítani, hanem serkenteni és buzdítani feladata; ha pedig ez a társadalom pozitív feladatául elismertetik, akkor az állam sem

követhet ezzel ellentétes politikát, ha mindjárt az activ fellépésben mérsékletre is van utalva.»

»Elvontan nagyon szép és nagyon helyes az, a miből az egyik felszólaló képviselő ur kiindult, az az elv t. i., hogy mindenki szabadon imádja Istenét; de a mig vannak bevett és elismert felekezetek, a mig ezeknek van egységes szervezetük és a mig vannak törvényeink, a melyek reájuk nézve intézkednek, addig egy ily elvont álláspontot gyakorlatilag érvényesíteni nem lehet és nem szabad, s ha — bár tévesen — egyfelől hangsulyoztatik a lelkiismeret szabadsága —, akkor több joggal lehet és szabad hangsulyozni a másik oldalról a magyar állam és magyar társadalom közös céljait és ezekkel karöltve a helyesen felfogott szabadelvűség szempontjait is.»

Wahrmann Mór reflektálva Eötvös Károly nyilatkozatára, kifejti, hogy Eötvös nagyon téved, ha a zsidó pártok közti különbséget összehasonlitja a lutheránusok és kálvinisták hajdani helyzetével. Ott kálvinisták és lutheránusok utaltak a köztük fenforgó dogmatikus különbségekre és utaltak erre mindenütt, ahol kálvinisták és lutheránusok éltek.

De milyen a viszony a zsidó pártok közt? Egyik párt állítja, anélkül azonban, hogy ezt valaha kimutatta volna, hogy közte és a többi pártok közt dogmatikus különbségek állanak fenn. A többi pártok ezt tagadják, és tagadhatják jó lelkiismerettel, és a magyar nemzet és a zsidó felekezet érdekében óhajják az egyesülést. Másrészt nem szabad szem elől téveszteni, hogy a dogmatikus különbséget csak is a magyarországi orthodoxok hirdetik, pedig tudjuk, hogy zsidók, konzervatív, haladó és radikális irányuak más országokban is laknak, ahol dogmatikus különbségek felállításáról soh'sem hallottunk.

Szólok, mint elnök, köszönetet mond a miniszternek fontos felvilágosításáért és kéri a tagokat, hogy hosszabb vitákba a bizottsági ülésen e tárgyra nézve ne bocsájtkozzanak.

Hegedüs Sándor annak a nézetének ad kifejezést, hogy a kormánynak igenis ügyelnie kell arra, hogy az anyakönyvek pontosan vezettetessenek, éber figyelemmel kell kísérnie az iskolákat és

nagy gondot kell fordítania a temetkezési ügyekre, melyek szintén sok vizzályra adnak alkalmat az izraeliták közt, de dogmatikus kérdésekbe a kormányoknak egyáltalán nem szabad bocsátkoznia.

Az ilyen viták könnyen átvitethetnek a képviselőházba és ismétlődhetnek az 1872-ki fellépések, a mitől felszólaló óva inti a képviselőket.

Különben helyesli a miniszter eljárását, hogy a felekezet belviszályaival szemben várakozó állást foglal el.

Dogmatikus különbség.

Sokan, kik különben vajmi keveset tudnak, tudják igenis azt, hogy nincs oly esztelenség, mely előbb-utóbb hódításokat ne tehetne, ha sokáig és kitartással hirdetik; később, minthogy multja is van már az esztelenségnek, uton-utfélen hivatkoznak rá és akár kell, akár nem, akár van helyén, akár nincs, előhozolózkoznak vele, előtérbe tolják.

Ilyen esztelenség a kétféle zsidó felekezetről szóló új dogma is.

Különös, hogy e hóbortra, melyet felkapott a lelkiismeretlenség, hogy a jámborok sorait meghódítsa neki, a magyar haza legigazságosabb és legbölcsebb férfiai adta meg az első lökést.

1869. végén egynehány ember, kik megtették magukat az orthodoxia vezéreivé és akik — megengedjük, hogy joggal — az elfogadott kongresszusi szabályokkal megelégedve nem voltak, elpanaszolták bajaikat Deák Ferencznek, hogy ők külön akarnának válni azoktól, kik a kongresszusi szabályokat jóknak tartják, mert ők azokat rem helyeseltetik.

Ez nem járja, kedves barátim, — szólta a haza bölcse. Az, hogy önök egyben-másban, akár a szokásokban, akár a rituáliákban a kongresszistáktól eltérnek, nem képezhet okot különválásra, és nem jogosítja fel önöket még arra sem, hogy lelki szabadságuk megszorításáról panaszkodjanak. Hisz tudtommal a spanyol zsidók szintén sokban térnek el az önök szabványaitól, azért imádkoznak templomaikban és a másféle izraelitáknak nem jutott még eszükbe soha, hogy őket kitagadják. Egészen másképen állana a dolog, ha önök és a kongresszus hívei között dogmatikus különbségek forognának fenn.

Dogmatikus különbségek?

A vezérek összenéztek és — megértették egymást.

Hogy ne volnának dogmatikus különbségek! Van akárhány! Hisz éppen azért jöttünk panaszkodni, mert köztünk és a neologok közt roppant dogmatikus különbségek forognak fenn.

Fejemet teszem rá, hogy ama deputatio tagjai közül egy sem tudta, tulajdonképen mi a dogma, még kevésbé, mi a dogmatikus különbség.

Mindegy; meg volt a sibolet, a megváltó jelszó.

Dogmatikus különbség! — A pozsonyi Schlossbergen épp oly kevésbé vannak vele tisztában, mint a máramarosi kaftánosok soraiban, de hangoztatják itt, mint ott és mindenütt, a hol Reich Ignác jele alatt állanak.

Hja, Reich Ignác nagy hatalom! — Ha csodálkozunk most, hogy hogy vezethette félre a 17. században egy szédelgő (Sabatai Zevi), ki különben nagy tudós és csodált szónok volt, a zsidóság egy nagy részét, még inkább fognak csodálkozni utódaink azon, hogy a különben okosságáról ismert zsidó faj egy része, hogy vezettethette félre magát egy minden tekintetben tudatlan és csak raffineriáiban kiváló, kétes egyén által?

Az orthodox iroda vezetője és vagy egyenesen zsoldjában, vagy hozzá érdekközösségben álló 25—30 rabbi kiadják a jelszót, mit a többi egyszerűen elfogad. Részben azért, mert nem gondolkodnak, hanem vakon hisznek az „auktoritások“-ban; részben mert elhitették velük, hogy azoknak a veszett dolgoknak meg kell történniök, mert máskülönben oda van a tórah, oda a zsidóság; részben pedig azért — és ez áll az orthodox rabbik nagyobb feléről — mert félnek az anathemától és az elnyomattatástól, mert félnek attól, — mivel a vezetők kritikus időben fenyegetődznek — hogy ha nem alkalmazkodnak, más, igazhívő papokat ültetnek községeikbe, a mint ez mindazon orthodox községekben tényleg történt is, melyek később két községre szakadtak, és a hol a régi jellemes pap, ki nem a Reich és csatlósaival mert gondolkodni, a statusquoante községnek a rabbija, a mely községek ellen Reich papjai élesebb anathemát hirdettek, mint maguk az ugynevezett neolog községek ellen.

De hát mi is az a dogmatikus különbség, mely orthodox és neolog közt fennáll?

Reich Ignác championja erre a kérdésre így fog válaszolni.

A kongresszisták templomaiban fennáll az álmemor a frigszekevény előtt, holott ennek a templom közepén kell állania; a kántor és rabbi imaközben ornatust viselnek és az imaköpenyt összehajtva veszik nyakukra, holott nekik az imaköpenybe be kellene burkolódnia; a tórahhoz felhívottakat a kongresszusiaknál nem szólítják héber nevükön, hanem egyszerűen „álljon fel kóhén, lévi, harmadik, negyedik“ és így tovább; egyes községekben orgonát is alkalmaztak a templomban, másokban a mellékimákból nem egy darabot hagynak ki és majdnem mindenütt rajta vannak a kongresszusi hitközségekben, hogy a hitszónok magyar nyelven hirdesse az igét . . .

De, én Istenem, togod félbeszakítani a bűnök e felsorolását, ezek képezhetnek különbségeket ritust, szokásokat, sőt megengedem, fontos szabványokat illetőleg is; de nem dogmatikus különbséget. Dogmák hitágazatok a jelentenek, melyeken az illető vallás lényege fordul meg; ha már most meg is engedem — amit különben tagadok — hogy a zsidóságnak is vannak dogmái, azaz oly tételei, amelyeket, ha el nem ismerünk, zsidók nem lehetünk, ezek csak a Maimonides által felállított hitágazatok lehetnek, de ezekre nézve különbség orthodox, chaszid, szefard. askanaz, kongressusi vagy status-quo-ante beli zsidók közt fenn nem áll. Vagy kijelentette tán valahol a neolog párt, hogy tagadja Isten egységét, örökkévalóságát, a torah isteni eredetét, a jók megjutalmaztatását és a gonoszok megbüntetését, Mózes próféta-voltát, a halottak feltámadását, vagy egyéb hitágazatokat?

Mindegy, akár van, akár nincs tényleg dogmatikus különbség, — fog hangozni erre Reich hívének őszinte válassza, — nekünk érdekünkben van, hogy legyen, tehát hirdetjük, hogy tényleg van is. Ez politika, mely fentart bennünket, a politikában pedig nem szokták válogatni az eszközöket. Ha nincs dogmatikus különbség, előbb-utóbb egygyé válnak a zsidó pártok, az egyesülés pedig rendet és szervezetet teremtené, melynek keretében de-hogy volna helye az olyan szennyes vásárnak, az oly gyalázatos üzemeknek, a melyek napirenden vannak nálunk, mióta a »dogmatikus különbség« megszerezte Reich Ignácznak egy nagy párt fölött az uralkodást, mióta Pauler miniszter, kinek Reich és emberei naponta áldják nevét, megteremtette a magyar zsidóság és a haladás végtelen kárára az orthodox statutumot, mely tényleg külön zsidófelekezetté tette az orthodoxiát. Hirdessük hát frissen és vigan tovább is a dogmatikus különbséget.

*

Tovább mégysz kérdéseidben, ha már ilyen őszinte Reichistára akadtál és aziránt tudakozódsz, hogy: ha Reich és emberei a kongressusi községeket illetőleg a fent említett »dogmatikus különbségek«-et fel is hozhatják, de mi kifogásaik lehetnek az országban fennálló 140 status-quo-ante alapon álló hitközség ellen, melyek a Sulchan Aruch alapján állanak, de a melyek ellen azért mégis kiadták a súlyos szententiát, hogy „geruim jószér mikat haneologim“ azaz sokkal gonoszabbak a neologok szektájánál?

A status-quo-beli hitközségek nem fogadták el, vagy elfogadták, de később elvetették az orthodox statutumot, és a kik az orthodox statutumon kívül állanak, azok »elszakadtak a zsidóságtól is« így hirdetik ezt Reich Ignác és az ő rabbijai.

Bámulva kérdezed, hogy: „hiszen az orthodox statutum tisztán adminisztratív intézkedéseket tartalmaz és csak az orthodox közvetítő bizottság, illetve Reich Ignác uralkodását biztosítja?

Ugy van, de épen ez a fő.

Itt van mindjárt a máramaros-szigeti zsidó hitközség esete. A község egy része, mely az iskolát ép úgy perhorreskálja, mint a többi, straimlival, kaftannal és érthetetlen, de utálatos lengyel-német-zsidó zsargonnal él, mint a többi és a csodarabbikhoz is ép úgy elzarándokol, mint a többi, — 6 évvel ezelőtt, midőn arról volt szó, hogy a község, mely addig konstituálva nem volt, az orthodox statutum alapján megalakuljon, kijelentette, hogy ő minden izében orthodox ugyan, de Reich Ignác, kinek üzemait ismerte, neki nem kell. Elfogadja az egész statutumot, de »azt a veszedelmes embert« bírójává, vezetőjévé meg nem teheti. És mi történt? 25 rabbi Reich kívánatára kiadott egy hajmeresztő anthemát mindazok ellen, kik Reicht el nem fogadják, kizárták őket az orthodoxok közül és midőn »Szefardim« megnevezés alatt külön községgé alakultak, a revolver-rabbik, kik anthemájukat mindenki számára készen tartják, kik Sabbatai Zevijüknek nem hódolnak, szigorú iszurt, azaz vallásos tilalmat adtak ki az antireichisták ételleik, főztők ellen és szintén azok sorába iktatták, kik »gonoszabbak a neologok szektájánál«.

Nem az teszi hát az orthodoxiát, hogy az egyesek, vagy a községek szigorúan ragaszkodnak-e a vallás szabványaihoz, vagy sem, ó dehogy, dehogy! Hiszen, ha így volna, akkor például Rimaszombat, hol szombaton egyetlen bolt sincsen bezárva, nem lehetne orthodox hitközség, míg más hitközségek, hol a szombatot és az összes vallásos törvényeket szigorúan megtartják, »a zsidóságtól elszakadt idegen hitfelekezet«-et képeznek; — nem, mondom nem ez dönt, nem ez teszi az orthodox vagy nem orthodox községet, hanem az: elismerie Reich Ignácot és rabbijait, vagy sem.

Van tehát mégis dogma, és van dogmatikus különbség is. De ez egészen új dogma és egészen új dogmatikus különbség. A dogma neve: Reich Ignác és a mi vele jár, a dogmatikus különbség: az igaz zsidók vallják, „a zsidóságtól elszakadt idegen hitfelekezet“-ek tagadják. Hajdanában a zsidóság egy része egy ökröt tánczolt körül, ma egy kétes hírű, roppant raffiniált, de még tudatlanabb, volt iókupeczet emelt imádása tárgyává.

*

Igy folyik ez 16—17 év óta. A szakadás felémlesztette a községek erejét és lehetetlenné tett minden nemesebb összműködést. A mi zsidó felekezeti iskolák vannak, azok 8 tizedét a nem orthodoxok tartják fenn, holott iskolákra épen az ő köreikben volna égető szükség. Reich Ignácznak nem kellenek iskolák, hanem időről-időre végig utaztatja megyéin a kolomeai csodarabbit, hogy a népet „megjavítsa“ és kötelességeire emlékeztesse. Összműködés könnyen megteremtett volna akárhány kulturális és nemzeti

intézményt, de Reich Iczig csak nem szövethetnek a „zsidóktól elszakadt idegen hitfelekezettel“.

Ha Eötvös Károly arra figyelmezteti a kultuszminisztert, hogy az orthodoxok ama állítását, mintha két zsidó felekezet állana fenn, ignorálni nem lehet, mi egész tisztelettel felhívjuk az igen tisztelt képviselő ur figyelmét arra, hogy az orthodoxok, azaz Reich eme állítását a kormány — fájdalom! — nem csak, hogy nem ignorálta, hanem évek óta ez nehezítette meg az egyesülést, illetve az egységes uton való szervezkedést, s ha oldott kéve ma magyar Izrael, ez csak eme állítás folyamánya.

Senki sem gondol arra, hogy a más meggyőződésűekre akár milyen uton lelki kényszert gyakoroljon; az egységes szervezkedés oly bő keretet képezhet, hogy könnyen és tökéletesen elérhet benne az orthodoxok, congressisták, status-quo-antebeliak, szefardok és chaszidok minden árnyalata. A zsidóság, a nemzet és a kultúra érdekei egyaránt követelik, hogy a mostani szégyenletes állapotoknak véget vessünk, hogy »a nagy és kis rókák még nagyobb károkat ne okozzanak Istennek szőlőjében. Sz. M.

Az új lordmayer.

Immár hivatalosan is megerősítik előző számunk ama hírét, hogy Sir Henry A. Isaac, az új lordmayer, a november 9-iki ünnepélyes felvonulás napján, a mely szombatra esik, a Guildhalleba gyalog fog menni. Amint megirtuk, az aranyos kocsi tehát üresen marad s az új lordmayer csak mellette fog haladni. Az ünnepi lakomára vonatkozólag, melyen a Valesi herceg és lord Salisbury miniszterelnök is résztveendek, szintén megerősítik ama hírünket, hogy az a zsidó ritus szerint készül. E két tény az intéző körök toleranciájának, éppen olyan lélekemelő bizonyítéka — mint sir Isaac rendíthetetlen vallásosságának. Valóban nem egy »nagyunk« aki a külső tisztesség érdekében, a vallásszabványai fölé helyezkedik, okulhatna ezen.

Még jobban ajánlja az új lordmayer eljárásának követésre méltó példáját a city syndikusának, sir Thomas Chambersnek beszéde, melylyel az sir Isaacot lord Halsburynak, a főrendiház kancellárjának, bemutatta, s a lordkancellárnak erre adott válasza, melyben egyuttal hivatalosan tudatta, hogy a királynő az új lordmayort megerősítette állásában.

Sir Thomas Chambers beszédjéből idézzük a következő részt:

„A most választott lordmayer, a londoni zsidóhitközség tagjai közül a harmadik, aki a metropolis fejének magas méltóságára jutott. Elődei voltak: sir Dávid Salomons és az elhunyt sir Benjamin Philipps, akinek elvesztése csak az imént keltett közös gyászt. Eme urak közül az első személyében

a polgári és vallási szabadság harczát vívták és nyerték meg és az akkor kivivott győzelem jó gyümölcsöt termett és sohasem adott okot a megbánásra. Az új lordmayer, mr. Isaacs Mihálynak és ama hires család egyik ivadékának, melylyel az elhunyt Beaconsfield lord rokonságban állott, Senor de Mendozza leányának gyermeke.“

A lordkancellár válasza ez volt:

»A syndikus ur figyelmünket olyan körülményre hívta fel, melyet a polgári és vallási szabadság diadalaként tüntetett fel. Talán még kérdéses és még eldöntendő: vajjon szükségképpen függ-e valamely vallásos hitnek nyílt bevállásától az államhatalom és a magas hivatalok betöltése. Annyi azonban minden esetre kétségtelen, hogy a hitfelekezet, melynek ön tagja, minden országban, bárhol legyen is, a törvény tisztelete és aziránt való engedelmességben tűnik ki. Egy körülmény, mely a jelenleg történőket különösen figyelemre méltókká teszi, az, hogy 1189-ben, tehát éppen 700 évvel ezelőtt a vallási tévhit fanatikus üldözési lázának egy olyan kitörése volt napi renden, mely vallásának hiveit, mint akkor szokás volt mondani, teljesen »kiirtotta« a föld színéről. Nem csodálatra méltó-e, hogy engem hét századdal később ő felsége London városa első méltóságának, mely a birodalomban kétségtelenül s az egész világon is talán a legnagyobb, üdvözlésével megbiz és hogy ennek a méltóságnak viselője épen ezen felekezet hive? Önek és az olyan országnak, ahol ez megtörténhetik ama világosabb és szebb fényhez, mely körülöttünk a fanatizmusnak és tévhitnek ama kitöréseivel ellentétben előmlött, csak szerencsét kívánhatok. Egyuttal azonban a magam részéről is indítatva érzem magamat annak kinyilvánítására, hogy az efféle kitörésekért nem pusztán az elmúlt időkre lehet háritani a felelősséget és hogy nem szabad hinnünk, miszerint az ilyen kísérletek veszélyeitől örökre megmenekültünk. Meglehet, hogy a haladó későbbi korban az a magában véve jó szellem, mely a vallást valamennyi érdek közül a legmagasabbá teszi, teljesen eltűnik; de vannak arra valló jelek, hogy akadnak olyanok, akik, legyen az vallási, politikai, vagy szocialis hajtó erő folytán, ama régi üldözési lázat el nem pusztulható életerővel és lelki energiával kísértik meg táplálni és fönntartani. Mindenesetre van azonban okunk magunknak szerencsét kívánni azért, hogy ami az üldözési lázt illeti eme ország és államnak minden polgáráról nyíltan meg kell vallanom, hogy előtte a nézetkülönbségek miatt való üldözés magukban véve méltatlan és megbocsájtatlan. Amint már említém, nagyon is figyelemre méltó tény, hogy 700 évvel azután, hogy hitfelekezeteink hiveit ama szerencsátlen sors érte, ezen

polgári tisztségre önt emelték, hogy a felelősségterhes kötelességeket gyakorolja, melyek London lord majorját megilletik. Még csak az van hátra, hogy ő felségének tetszését fejezzem ki olyan méltóságra történt megválasztatása fölött, melyet ön méltóan fog betölteni és van szerencsém erre nézve ezuttal ő felsége jóváhagyását nyilvánítani és önnek ehhez sok szerencsét kívánni.

TÁROZA.

NEILA.

Elbeszélés a zsidó népéletből.

VI. FEJEZET.

Távol a szülői háztól.

[Folytatás.]

Efraim már nem bolygatta főnökét. Meghallgatta nyugodtan, ha Sór Mendel Lottiról beszélt, de ő maga nem igen emlegette a leányt.

Az öreg cházán előtt mindig úgy lebegett gyermeke képe amint imakönyvet vásárol magának. Azt hitte, hogy Lotti megmarad örökké annak a jámbor áhítatos leánynak, a milyennek ő nevelte.

Tényleg mindegyik levélben volt valami, ami arra vallott, hogy leánya nem felejtette el származását.

Pedig három hosszú év múlt el azóta, hogy a gróf elvitte a gyermeket.

Az apa harmadszor ült leánya nélkül a szukában, busan tekintve maga elé, észre sem véve, hogy Efraim furfangosan mosolyog.

— Hallod-e, Sór Mendele, tudod-e, hogy ma ünnep van?

— Hogyne tudnám. Hát nem én énekeltem az imákat?

— Mégis megfeledezél valamiről.

— Ugyan miről?

— Szukószkor vendégünk szokott érkezni.

A cházán nagyot nézett, aztán hirtelen telkiállott:

— Lottika irt! hol a levél?

— Na itt van, itt van, csak meg ne egyél.

— Olvasd fel, kérlek.

Efraim olvasott:

— Édes, kedves tatuskám!

Fontos hirt kell ma megírnom. Ragyogni kezd Neilla csillaga, abba az országba megyek, a hol a citrom virul s a hol olyankor is lombosak a fák, mikor nálunk csak a fenő zöldel és csak fenőfaágakkal diszithetjük a sátrakat.

Tanulmányaimat nemsokára befejezem és akkor fellépek a budapesti opera színházba. Drága apuskám, leánykád nagy diadalokat fog aratni.

Tanítóim a legjobbal biztatnak; tiszteltetem Efraim urat. Csókol ezerszer szerető leányod . . . Lotti, Neilla.

— Egyéb semmi sincs?

Kérdi Sór izgatottan.

— De van utóirat is.

— Miért nem olvasod hát?

— Azon tűnődöm, hogy miért nevez engem Efraim urnak. Eddig mindig Effinek szólított.

— Ugyan hagyd el az ostobaságodat és olvasd az utóiratot?

Efraim majdnem zokogva olvasta az utolsó sorokat:

— Drága apuskám, ha kimentek a temetőbe, tegyetek az én nevemben is egy kis kavicsot boldogult jó anyám sirjára.

— Ezt olvasd még egyszer, kiáltott ragyogó szemekkel.

— Lásd az én leányom megmaradt jónak, deréknek . . . Olvasd . . .

— Olvasd még egyszer.

— Itt van, olvasd magad, szólt Efraim búsan, aztán lehorgasztott fővel suhogta magában: tisztelteti Efraim urat . . . urat . . . urat!

Másnap Sór Mendele feltűnően vidám volt és sorba beszélte ismerőseinek, hogy milyen páratlan leány az ő Lottikája.

Efraim pedig mogorván, zárkózottan járt kelt s a községbeliek törhették fejüket, hogy ugyan mi baja esett a széphangu mesórernek?

VII. FEJEZET.

Ismét két év múlt el.

Lotti levelei mind ritkábban érkeztek s végre egészen elmaradtak. A vén cházán kétségbe esve gondolt gyermekére és Efraim hasztalan akarta vigasztalni.

Egy nap a grófi kastélybeli inas lépett be Sór házába.

— A kántor urat keresem — szólt tisztesség tudóan.

— Mi tetszik? kérdezi Mendel.

— Azt izeni a felügyelő ur, hogy sziveskedjék felfáradni a kastélyba.

Sór már haragosan akart felelni, de Efraim csillapította.

A kontrázó jól tudta, hogy főnöke megesküdött rá, hogy sohasem lépi át a kastély küszöbét.

— Majd elmegyek én az urhoz — szólt.

— Amint tetszik — felelt az inas és távozott.

Negyed óra múlva Efraim a gróf felügyelőjénél volt, aki jókora pénzt csomót adott át neki.

— Ez a pénz — mondá — Sór Mendelé. Minden évben hasonló nagyságu összegre tarthat számot. Ne kutassa, hogy ki küldi neki, elég az, hogy megkapja. Különben vegye tudomásul, hogy leánya él és egészséges.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **október végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre 8 frt — kr.
fél évre 4 frt — kr.
negyed évre 2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak

egész évre 7 frt — kr.
fél évre 3 frt 50 kr.
negyed évre 1 frt 75 kr.

**Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala**

Budapest, Váci-körut 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. november hó 3.) 5650. chesvón hó (29 napos) 9-ike. Hétfő 10 ike. Első taaniszs-séni. Kedd 11-ike. Szerda 12-ike. Szóf z'man kuddus v'vónó. Csütörtök 13-ika. Taanis chamisi. Péntek 14-ike. Szombat 15-ike. Hetiszidra: **Vajéró.**

Hazai hírek.

— **Kultuszminiszterünk egy fontos nyilatkozata.** Gróf Csáky Albin, válás- és közoktatásügyi miniszter úr Ö Exellenziája nagy fontosságú nyilatkozatot tett az óbudai izr. hitközség egy küldöttsége előtt, mely f. é. október 31-én nála tisztelgett, hogy bizonyos kegyet köszönjön meg neki, melyben az óbudai izr. hitközséget részesítette. A küldöttség szónokának, dr. Klein Gyula főrabbi szavaira reflektálván, mindenekelőtt hangsúlyozta, hogy O-buda izr. hitközsége mindenkor számíthat jóakarataira és tárnogatására, mert meggyőződött, hogy az arra érdemes is. Azután a magyar-zsidó viszonyokról következőképen nyilat-

kozott: »Boldogult elődöm bizonyára csak a legjobb intenciókkal volt eltelve, a midőn az anyakönyvi kerületeket rendelet útján szabályozta. Ő azt vélte, hogy ezen, valamint későbbi rendelete is, mely a zsidó felekezet egységét kimondotta, hathatósan fogják előmozdítani a felekezeti béke helyreállítását. Eddigi működésem alatt én is iparkodtam, hogy a surlódások önök közt megszűnjenek és hogy a hitközségek megerősödjenek, mert ezt saját hitfelekezetük, valamint a haza érdekében is fölötte kívánatosnak tartom. Azonban sajnálatomra tapasztaltam eddig, hogy a belháboru még mindig dúl a honi zsidóság kebelében, a mi sem önökre, sem a hazára nézve előnyös nem lehet. **El vagyok tehát tökévelve, hogy ezen differenciáknak és divergenciáknak valahára véget vessek és hiszem, hogy ez egy kis jóakarattal melletted felekezetük részéről sikerülni is fog nekem.**«

— **Az új kórház javára** a hitk. előjáróságánál a lefolyt héten a következő adományokat jelentették be: Ortner Sámuel 2000 forint, Baumgarten Lajos 300 forint, Steiner Ignác, Weisz Henrik, Fröhlich és Tsuk, Nord és Zerkovitz, Herzberg Sándor, Frankl József 200—200 frt; May Adler és Elfer 150 frt, Schönvald Ferencz, Rosenfeld Ernő, Redlich Dávid, Havas Antal József, Fischer és Brandt, Herzfelder Manó (templ. ad.), Schwarz Ignác, (templ. ad.) Ormay Mór, Hauser Henrik dr., Glasner Flóri 100—100 frt, Schwartz Jakab 60 frt, Links Ármán dr. (ujból), Grünbaum Henrik, Rosenzweig Mór, Strausz Antaľ, Kármán Bertalan dr., Blitz Mór, Kövály Ármán, Frankl Jakab, Klein Ákos, Beck Ármán, Fleischl^u Samu (templ. ad.), Ehrenfeld Adolf (templ. ad.) Deutsch Simon, Schwarz Nándor 50—50 forintot.

— **A pesti izr. hitközség képviselőtársaságának választása** (201 tag) melyet a múlt vasárnap ejtettek meg, a várakozásnak megfelelően egyhangulag történt, a mennyiben tényleg — a mint ezt előre jeleztük is — nem akadott senki, aki a bizottság által összeállított névsorban törülni

valót talált volna, ami mindenesetre annak a jele, hogy a község működése általános elismerésre talált. Előző számunkban a volt képviselőtestületi tagok névsorát már közölvén, jelenleg csak azon új tagok neveit adjuk, akik mint újonnan választottak kerültek a képviselő testületbe. Ezek a következők: Baron Jónás dr. egyet. magántanár és kórházi főorvos, Ehrlich G. Gusztáv kereskedő, Fleischl Samu nagykereskedő, Frankfurter Samu butorkereskedő, Friedmann Lajos háztulajdonos, dr. Grosz Sándor orvos, Guttmann Ádám kereskedő, Herzfeld Zsigmond butorkereskedő, Jellinek Arthur dr. orsz. képviselő, Kálmán D. kereskedő, Keleti Gyula dr. ügyvéd, Kohn Arnold sirkőkereskedő, Kramer Miksa kereskedő, Kunody Bertalan magánzó, Kunstädter Mór iparos, Lichtenstein Miksa magánzó, Lindenbaum Mór kereskedő, Löw Tivadar dr. ügyvéd, Rosenberg Mór posztókereskedő, Sámuel Lázár dr. ügyvéd, Schwarz Gyula dr. ügyvéd, Seemann Ignác kereskedő, Stiller Bertalan dr. rk. egyet. tanár, kórházi főorvos, Steiner Sándor földbirtokos, Szily Adolf dr. egyet. m. tanár és kórházi főorvos, Tiller Sámuel kereskedő, Wahrmann Sándor magánzó és Wolfner Lajos gyáros. Póttagokká választottak: Holländer Sámuel, Stricker Ede és Radó Antal. A szavazás domonyi Brüll Miksa lovag elnöklete alatt a legnagyobb rendben folyt le. Tenczer Pálnak, a választási bizottság derék elnökének tapintatos és ügyes eljárásáért jegyzőkönyvben köszönetet szavaztak.

— **A pesti izr. hitközség** előjáróságát és választmányát, mely a múlt vasárnap megválasztott 201 képviselői tag közül kerül ki, f. hó 6-án d. u. a dohány-utcai templom gyűléstermében fogják megválasztani. Bizonyos, hogy úgy az elnök, mint előjáró társai újból meg lesznek választva, de több mint valószínű az is, hogy a választmány is a régi marad.

— **Papi jubilaum.** Makóról írják lapunknak: Szép ünnepély folyt le községünkben okt. 31-ikén. Fischer A. E. főrabbi ur helybeli működésének 25-ik évfordulóját ünnepeltük meg s az ünnepély fényes bizonyága volt annak, minő ragaszkodással viseltetik hitközségünk derék lelkipásztora iránt. Az ünnepély, melyen hitközsége megbízásából dr. Löw Immanuel, szegedi főrabbi is résztvett, d. e. 10 órakor a Chevra Kadisah nagy termében a hitközség diszülésével kezdődött, melyen a hitközség érdemes elnöke dr. Dózsa Sámuel ügyvéd gyönyörű beszédben, melyet vallásos melegség lengett át, üdvözölte az ünnepeltet s átnyújtotta neki az orsz. zsidó sikeknéma intézet javára a hitközség által tett ötszázforintos, »Fischer A. E. alapítvány« alapító levelét. Erre az ünnepi díszöltött zsinagógába vonult a hitközség, hol az ünnepelt főrabbi mélyen átgondolt megható beszédben ecsetelte működésének irányelveit és történetét. Az istentisztelet után a nőegylet, a tanító-testület s a hitközségi tisztviselők tisztelgését fogadta a főrabbi ur. Este 8 órakor a Chevra nagytermében bankettre gyülekezett a hitközség színe-java, mintegy

260-an. A bankettet, melyen a város polgármestere is résztvett, számos felköszöntő fűszerezte, melyek közül különösen kiemelkedett a polgármester felköszöntője az ünnepelt főrabbiira. Számos üdvözlő sürgöny is érkezett, többek közt a megye főispánjától, az aradi hitközségtől s a szomszéd községek rabbijaitól. Akik Makót régebben ösmerik s tudják, minő elemek léteztek 25 évvel ezelőtt s minő bánásmódban részesült részükről a főrabbi ur hirneves elődje, azok az ünnepélyben a kultura haladásának szembeszökő bizonyosságát látják.

— **A pesti Chevra-Kadisah titkárává** dr. Mezey Ferencz nagytehetségű fiatal ügyvédet választották meg. Dr. Mezeyben kitünő tollu ellenfelünket tiszteljük, kinek megválasztása alkalmából őszintén gratulálunk a kiváló testületnek, mely új titkáráról mint valóságos aquisitióról szólhat. Dr. Mezey évek hosszú során át az országos izraelita irodában mint irodafőnök működött és ritka ismeretével bír a magyar zsidó ügyeknek.

— **Milyen legyen az üzletvilág?** A lóvasut-társaságnak október 27-én tartott közgyűlésén Jellinek Henrik, a társaság vezérigazgatója, egyik felszólalás folytán nagy igazságot magában rejtő nyilatkozatot tett az üzleti vezérelvre vonatkozólag. Szerinte nem szabad a „Grossactionär“ felfogásának uralkodnia; a haza és közérdek szeretetének kell vezérelnie az üzleti szellemet, ez teszi azt nemzetivé. Kurtábban, szebben, igazabban alig lehet a nemzeties kereskedelem mellett szólni; más módon alig lehet népszerűvé, a nemzettest szerves részévé tenni s nem képzelhető, hogy a ma még némelyek által különállónak tekintett üzletvilág másként a nemzet vérvé váljék.

— **A pesti izr. nőegylet leányarvaházában** rendezett emlékünnepély f. hó 30-án nagy és disztigvált közönség előtt folyt le. Az intézet feketével bevont nagy termében 70 magas gyászfátyollal bevont gyertyatartóban égett az intézet elhunyt jötevőinek emléklángja. Az ünnepség 50 árva fiu karénekeivel kezdődött, mely után Schuschny hitk. kántor a templomkar kíséretével a XVI. zsoltár 8—11. verseit adta elő. E t követőleg Dr. Kohn Sámuel rabbi tartott megragadó és a hallgatóság szemébe könnyeket csaló beszédet. A halotti ima, egy árvaleány hálaímaja és a Feltámadunk kezdetű gyászdal eléneklésével ért véget a szép ünnepély.

— **Gyermek felruházás.** Hevesen az izr. hitk. iskola termében f. hó 25-ikén 28 zsidó fiút látott el 350 lrt értékű téli ruhával a „Gyermek-barát“ egyesület, melynek elnöke Füzesy dr. melegen emlékezett meg a gyermekek jötevőiről s különösen Bischitz Johanna urnőről.

— **Az orsz. rabbiképző intézet „Theologiai Egylet“ének** elnöksége az októb. hó 29-én tartott választógyűlésen következőkép alakult meg. Elnök: Rosenberg Ede. Alelnök: Eisler Mátyás dr. Titkár: Weiszbürg Gyula. Pénztárnok: Krisztháber Béla. Bizottsági tagok: Klein J. dr. Ungár S. Spira J. Singer B. és Herskovits M.

— **A fővárosi szegény gyermekkert egyletnek** Ö Felsége a király 100 frtot adományozott.

— **Ezüst menyegző.** Deutsch Bernát, hatvani Deutsch Bernát közeli rokona, nejevel szül. Kohn Karolinával október hó 29-én ülte meg ezüst menyegzőjét. Deutsch, ki jelenleg Temesvárott lakik, Arad legtekintélyesebb polgárainak egyike volt. Mint az aradi Chewra Kadisa hosszú éveken át volt elnökének bő alkalma nyílt a jótékonyág gyakorlására különben is alig akadt Aradon jótékony célú egylet, melyet Deutsch nem is tápolt volna. Ezen egyletek fel is használták az ezüst menyegző alkalmatosságát arra, hogy szóval és írásban fejezzék ki hálájukat. Az első aradi betegsegélyző és temetkezési egylet elnöke, Kohn S. N., az aradi leánykiházásító egylet elnöke, Schvartz Zsigmond és a Chewra Kadisa küldött Temesvárra utazva, küldöttségileg üdvözölték őt. Az aradi izr. hitközség nevében ennek elnöke, Bing Vilmos táviratilag gratulált és az aradi kereskedelmi és iparkamara, melynek Deutsch több éven át elnöke volt, szintén üdvözölte az ezüst lakadalmas párt.

— **A. m. t. akadémia** I. osztálya, melyben Munkácsi Bernát az imént számolt el oroszországi tanulmány-utjáról, elhatározta, hogy a teljes ülésnek ajánlani fogja, miszerint Munkácsi Bernát nyelvészeti és aethnografiai tanulmányutjában való előzékeny segélyezéséért az orosz kormánynak és az orosz akadémiának a magyar kormány útján köszönetét fejezze ki.

— **Meggyalázott zsidó temető.** A gajári (Pozsony m.) mintegy 40 családból álló zsidó hitközség temetőjét, melyben több bécsi családnak is van sírboltja, galád kezek a napokban rutul megszenstelenítették. A sírköveket feldöntötték, összetördelték és ezen kívül egy nemrég eltemetett gyermek holttestét kiásták s a kerítésre vetették.

— **A budapesti szünidei gyermektelep egylet** a héten Degen Gusztáv dr. orsz. képviselő elnöke alatt tartott gyűlésén köszönetet szavazott Sturm Albert dr.-nak, kinek nevével a t. olvasó lapunkban is többször találkozunk, az egylet érdekében kifejtett működéseért, melynek az egylet létesülése is jó részt köszönhető.

— **Két lakodalom.** Weisz Leo budapesti nagyiparos és főv. bizottsági tag Machlup Hermin kisasszonnyal Machlup Ede nagyiparos leányát oltárhoz vezette. A vallásos szertartást Kohn Sámuel rabbi végezte, aki az új párthoz lendületes beszédet is intézett. — Aradról írják hogy Schwarcz Gusztáv dr. ügyvéd, egyetemi magántanár f. hó 28-án esküdött örök hűséget Lustig Janka kisasszonynak, Lustig Mór tekintélyes aradi polgár leányának. Az esküést Rosenberg dr. aradi főrabbi végezte és az új házassághoz szép beszédet intézett. A fiatal párt számos táviratban üdvözölkés az éppen Aradon időző Falk Miksa orsz. képviselő is a gratulálók közt volt.

— **A tanítónők menhelyét,** melynek Bischitz Johanna urnő közbenjárására Hirsch báró — mint annak idején említettük — 5000 frtot adományozott, elkészülvén, a napokban fogják felavatni. A belső berendezést, mely Bischitz Johanna felügyelete alatt Hirsch báró adományából került ki — nagyon dicsérik.

— **Halottak napján** a Batthyányi mauzoleumná Weisfeld Vilmos, a tud. egyetemi olvasókör elnöke, lapunk egyik főgozótársa, tartotta az emlékbeszédet, a mely körülmény is eléggé bizonyít a demokratikus szellem mellett, mely az egyetemi ifúság között uralkodik.

— **A miskolci kórház főorvosát** Singer H. drt Buziakai Gyula dr. országos egészségügyi felügyelő Miskolczon jártában különösen megdicsérte a miskolci kórház ügyes vezetéséért.

Külföldi hírek.

— **Nagyszabású áldozatkészség.** A tengeren innen is ismert Schiff H. Jakab jótékonyágáról újabb adatot szolgáltatnak New-Yorkból. Olvasóink előtt alig mehet ujdonságszámba, hogy az utóbbi néhány év alatt New-Yorkba 100.000-nél több orosz-lengyel hitsorsosunk költözött át, akik bizony nagyrészt teljesen vagyontalanok voltak s a mindennapi kenyeret is részben csak a new-yorki zsidók áldozatkészségének és közvetítésének köszönhetik. De az anyagi terheken kívül a legszerűebb közismeretek és gyakorlati világismeretek hiánya is súlyos körülmény sokakra nézve. Eme hiányon segitendő oct. hó 2-án Budgete Henry elnöke alatt a new-yorki Emanuel templomban igen látogatott gyűlést tartottak, melyen Schiff H. Jakab, Bamberger J. Denper J. Herrmann U. May Lewis előkelő amerikai hitsorsosaink is jelen voltak. A gyűlés összehívása céljának előadása után elhatározták, hogy az «American Institute»-ben f. é, december hó 9-étől 21-ikéig bazárt rendeznek be melynek jövedelméből az alsó városban (10 Wood) 200.000 dolláron egy «Maison House»-t építenek, a melyben egy gyermekkert, elemi és kézművesiskola, könyvtár, olvasótanterm stb. lesz. A kezdeményezők neve biztosítja a sikert és annál inkább, mert a nagyobb zsidó hitközségek e célból albizottságokat szerveztek. Hogy eme nagyszabású áldozatkészség megtermi a maga gyümölcsét azt a többek közt a zsidó „technikai intézet” is bizonyítja, melynek terve 1883. novemberében kelt és már a következő év januárjában megnyílt az intézet, melynek ma, hat évi fenállása után saját háza van és 100 tanítványa.

— **A bécsi antiszemita ellen** a kormány és a társadalom egyaránt erélyes óvintézkedések alkalmazásának idejét elérkezettnek látja. Az osztr. igazságügyi miniszter a bírói közegekhez rendeletet bocsátott ki, melynélfogva minden antisemita mozgalom a legszigorubbán beüntetendő, az osztrák helytartó Kiehmanscgg gr. rendelete a rendőrségnek köti az antisemitizmus elleni

legnagyobb erélyt a lelkére. A bécsi egyetem rectora a fekete táblán tilt meg mindennemű kihágást. A landstrassi polgáregylet az antisemita községi előjárók ellen óvintézkedéseket sürgetett s a mi legérdekesebb, Patta i ur, az egyik antisemita vezér, a saját barátai ellengyancsak a landstrassi polgáregylet-ben erős filippikát tartott.

— **»Az emberbaráti törekvések egylete«** Londonban, mint a római „Gazette Officiale“ jelenti, Ottolenghy Jónát, az ismert zsidó jótévőt rendes tagjává nevezte ki és pedig az arany érem adományozása mellett, melyet évekkal ezelőtt Sir. Montefiore Mózes, a híres filantrop is viselt. Ottolenghy neve örök betűkkel van az olasz filantropia emlékébe vésvé s alig van az olasz félszigeten jótékony intézmény, mely nem dicsérné bőkezűségét.

— **A német császár ajándéka.** Vilmos császár Monzaban létekor cavaliero Gugenheim Michel Angelo, velencei decorateur hitsorsosunkat is kitüntette. Gugenheim, kire Umberto olasz király csaknem valamennyi császári termének feldiszipítését bizta, a velencei műpar legjelesebb képviselője. Erdemeit a német császár drága brilláns melltűvel ismerte el, melyen gyémántból van kirakva a német császár czimere.

— **A római ghetto,** a héthalmu város egyik lát-nivalója, immár teljesen eltűnt a föld színéről. A napokban estek utolsó nyomai a csákány és kalapács áldozatául, s helyükön tavaszra új városnegyed emelkedik. Eme történelmi becsü helyen az építkezési vállalkozás valóságos orgiákat ül.

— **Miért bukott el a bouangerizmus?** Őrültebb módon alig akarhatta valaki megoldani e kérdést, mint Drumont Ede ur, a francia antiszemitizmus Bouangerje, aki most Rochefort Henry lapjának em-lőin élösködik. Drumont ugyanis azt állítja, hogy Carnot köztársasága Rothschild bárónak köszönheti létét, aki pénzügyi tekintetben nem hagyhatta Carnotot veszni. Szerinte Rothschild a történelemben eddig egyedül álló radikális eszközzel vitte volna ezt keresztül; még pedig úgy, hogy az «Alliance Israelite» segítségével 35,000 zsidót importált a Duna melléki vidékekről Párisba, a hol Constens ur ezeket egy rendeletével azon kikötés alatt naturalizálta, hogy az új választásoknál polgári jogukat jogerejűleg gyakorolják. Drumont szerint valamennyien a köztársaság jelöltjére szavaztak és állítólag ebből magyarázható ki a bouangerizmus fölött aratott győzelem. Hogy ilyen eszmeficizmitásokat még ki is mernek nyomtatni!

— **Zsidók a marokkói szultán előtt.** Tangerből írják, hogy Muley Hasszán Marokkó szultánja előtt f. hó 4-én a tangeri zsidó-hitközség egy küldöttsége tisztelgett, melynek úgy a szultán, mint hivatalnokai részéről történt szives fogadtatásából a marokkói zsidók

sorsának javulása remélhető. A küldöttség pontban déli 12 órakor jelent meg a várban, mely a hitközség főabbija, öt hitk. előjáró és két európai zsidóból állott. A tangeri zsidók ősrégi divat szerint hosszú burnuszt és fezt viseltek, de a törvény szerint mezitláb voltak. A küldöttség az ezelőtt zárt kapun, mely előtt diször-szem állott, a pompás előudvarba jutott, hol a tangeri kormányzó fogadta s szívélyesen üdvözölte a küldöttség vezetőjét, a főrabbit. Harsona harsogása jelentette néhány percz mulva a szultán közeledését, a ki lóháton, legmagasabb tisztségei által körülvéve érkezett meg és szívesen fogadta a küldöttséget, melynek minden egyes tagja nevét kérdezte. A főrabbi a szultánnak bemutatván társait, zsidó alattvalói hűsége s loyális gondoskodásáról biztosította őt. A fejedelem néhány kérdést intézett a főrabbihoz, aki ezekre adott választát követőleg felolvasta szerencse kívánatát, mely az égtől üdvöt és áldást kér a szultán számára. — Muley Hasszán ezt figyelmesen hallgatta és megelégedésének adván kifejezést, közelebb szólította a zsidókat. Erre a küldöttség egészen a szultán közelébe ment s a főrabbi egy héber imát mondott el, melyet arabs nyelvre is lefordított. A szultánnak tetszett a loyaltás ezen nyilvánulása és a nagyvezirt magához hivatván, így szólt hozzá: «Halgasd meg figyelemmel hű alattvalóimnak, a zsidóknak szerencsekívánatait, vedd át szerencsekívánó feliratukat, add oda udvarom embereinek olvasás végett és védj fejkbe, valamint minden hivatalnokomnak, hogy az én akaratom, miszerint a zsidók mindig jóakaratra és igazságosságra találjanak.» Ezután a szultán megköszönte a zsidó küldöttség ajándékait s elbocsátotta a küldöttséget. Amint értesülünk, a tetuáni zsidók küldöttségét a marokkói szultán hasonló szives fogadtatásban részesítette.

— **Nincs zsidó fegyencz.** A román királynak Dobruđa tartományában történt utazása alkalmával a kegyelemre méltó fegyenczek névsorát mutatták be. A listán mindenféle nemzetiségű és vallásu ember volt, de egyetlen zsidó sem. A király meg is kérdezte, hogy miért tesznek kivételt éppen a zsidókkal szemben? Válaszul ezt kapta: «Felség, börtöneinkben nincs zsidó fegyencz, sem elítelt, sem vizsgálati fogságban levő.»

— **Zsidó festő kitüntetése.** A berlini Reichsanzeiger jelenti, hogy az akadémia tanácsa a Beer-féle 250 márkás alapítványt Konti Izidor földinknek ítélte oda.

— **„Gondolatok és szív hangok“** című munkájára hirdet 1 frtjával előfizetést Révész Vilmos szigorló orvos. A munka a szerző ifjúsági emlékeit foglalja magában és 10—12 negyedréti ivre fog terjedni. Az előfizetések f. hó 15-éig Szerecsen-utca 18. sz. alá szerző címére küldendők.

A kigyókultus Judeában.

— Adalék az ó-héberetek művelődésének történetéhez. —

Irtá: Steiner Ignác állami képezdei hitelező Léván.

II. RÉSZ.

[F o l y t a t á s].

Mielőtt ehhez hozzáfognánk, kísértsük meg a sefi szó gyökét és vele alapértelmét kideríteni.

שי szóinak alakja megkivánja, hogy gyökét nem a נהי ע"י hanem inkább a נהי ל"ה osztályu szók között keressük, amint להי nem לוח hanem להה gyöknek származéka. Mint ilyen, a sz. írásban csak gyéren fordul elő s akkor sem oly foglalatban, vagy összefüggésben, hogy jelentése határozottan kivehető volna, de annál gyakrabban találkozunk vele a talmudban. Így olvasunk Chelim tractatusában: הסיף מאימתי מקבל טמאה? משישופנו? Mikor alkalmas a kard, a tisztátalanság elfogadására, azaz mikor nevezhető kész eszköznek? Felelet: Ha a fegyverkovács azt jól kisimitotta, kicsiszolta. (misnah 14, 6.) Továbbá ugyane tractatusban: שפן בשופין ráspolylyal kisimitotta. (misnah 30, 1.) és B. Bathra tractatusában (81, a.) הגדילו לא ישפה azaz: ha valaki élőfákat vett, a telkes gazdának nem áll jogában a fák netáni későbbi hajtásait lenyesni (mintegy kő, aszszá, simára tenni). Midőn tehát Ibn Ezra e tételt: „v a j e l e c h s e f i“ úgy véli, hogy Bileám a kopárra ment, annyiban igaza van, minthogy a שפה gyökben csakugyan a «sima, kopasz, kopár» fogalma rejlik, csak hogy ez nem a mezőre, vagy hegyre vonatkozik, hanem inkább a kigyóra, melynek teste szintén kopasz, szőrtelen, sima. Midőn tehát a zsidó nép a kigyót egyik nevéen שפיפון-nak hitta, szeme előtt lebegett ez állat testének simasága, kopaszága. Így mondja a magyar ember is: «sikos hátú kigyó.»

És most forduljunk קסם gyöke felé. Vizsgálódásunk eredményeképp kimondjuk: 1. hogy ezen gyöknek alapfogalma szintén sikosság, kopaszág és 2. ebből kifolyólag «keszem» nem egyéb, mint kigyónév. Sarjakat ugyan e gyök nem hajtott, értelme tehát önmagából ki nem fejthető, de ka vele hasonhangzásu szókkal egybevetjük, ez értelmet könnyű szerrel kinyomozhatjuk. A kaph és kuph betűk a héberben gyakran váltakoznak, így כבע-קבע sisak a misnahban שקבלה e gyökből: כפל kétrétre összehajtani*) Ha mármost e szabályt קסם szaván elalkalmazzuk, lesz belőle כסם mely újabb gyökön, nagyobb szócsaládnak alapjául szolgálván, inkább lehet eligazodni. Lássuk mennyire közeledhetünk segítségével célunk felé.

Ezechiél megbagyja a papoknak: כסום יכסמו את ראשיהם hogy fejök hajzatát nyirják le. (44, 20.) Innen van a serték nélküli kalászokban termő tönkölynek héber neve כסמת (II. Móz. 9, 32.) mintegy megnyirt, kopasz buza.**)

*) Weisz J. H. Mispat lesaun hamisnah 83. l.

**) Ennek ellentétéhép az árpa שעורה — szálkás sertebuza.

l.) Magyarul is egy bizonyos, szálkát nem eresztő pázsit-félét tarbuzának hinak. קסם tehát, valamint legközelebb rokona כסם a. m. kopasztani.

A zsoldárok könyvében olvassuk: ירסמנה חזיר מיער 80, 14.) E négybetűs ígét nem tudjuk mire magyarázni, még pedig annál kevésbé, minthogy az egész sz. írásban társa nem akad. Egyszerű magyarázatot lel azonban, ha belőle a toldalékos „rés“ betűt, mint hozzá nem tartozót eltávolítjuk. (példa reá שרביט־שבת) miáltal כסם ígét nyerünk, az idézett mondat értelme tehát: «Letarolja az erdei vadkan. Hogy a kuph betűt okkal felcserélhetjük kaph-fal és viszont mutatja a misnah, mely azt mondja: שדה שקרסמה נמלים (Peah II. 7.) tehát a jelzett hangváltoztatással: „mező, melyet hangyák — valószínűleg letaroltak.“

(Folytatása következik.)

Simánd kerületi izraelita hitközség.

99. sz. 1889.

Pályázati hirdetés.

A simándi izr. anyakönyvi kerületben üresedésben levő 800 frt azaz nyolczszáz forint évi fizetéssel, természetbeni lakással, a szabályrendeletilag megállapított anyakönyvi díjak szedhetésére való jogosultsággal és szokásos mellékjövödelmekkel javadalmazott.

rabbi- és anyakönyvvezetői

állás betöltése céljából ezennel pályázat nyitattik.

Tájékozásul kiemelni kívánjuk, hogy a kisjenői, borosjenői ternovai és eleki járás területén található összes községek, nemkülönben az aradi járásból Mácsa község a simándi izr. anyakönyvi kerülethez tartoznak.

Csakis bölcsészettudóri fokkal bíró, szemnáriumot végzett, magyarhonosságu pályázók. — kik szabatos hitszónoklatoknak ugy magyar mint német nyelven való tartására egyaránt képesek, sziveskedjenek kellően felszerelt kérvényeiket legkésőbb jövő évi márczius végeig alulírt izr. hitk. elnökséghez beküldeni.

Próbaszónoklatok tartására csak az erre meghívottak bocsáttatnak, uti költség megtérítésére azonban csak a megválasztott tarthat igényt.

Simánd (Arad m.) 1889. évi okt. hóban.
A hitközségi elnökség: **Blau Zsigmond.**